

Rundskriv R

Samtlige departementer
Statsministerens kontor

Nr.
R-4/2023

Vår ref
23/1649

Dato
21.03.2023

HOVUDBUDSJETTSKRIV FOR 2024

Retningslinjer for arbeidet med statsbudsjettforslaget for budsjettåret 2024

Finansdepartementet gjev i dette skrivet retningslinjer for arbeidet med budsjettforslaget og tilhøyrande budsjettdokument.

	Side	
1	Budsjettkalenderen for 2024-budsjettet	2
2	Rammebudsjettering	2
3	Fastsetjing av rammene	3
4	Rammefordelingsforslaget frå departementa	5
5	Budsjetteringsprinsipp	8
6	Gul bok 2024	10
7	Fagproposisjonane 2024	12
8	Budsjettforslag som har verknad for kommunar og fylkeskommunar	20
9	Overslag over behov for å endre løyvingane i andre halvår 2023	20
10	Retningslinjer for offentleg informasjon om budsjettsaker	21

1 BUDSJETTKALENDEREN FOR 2024-BUDSJETTET

Følgjande kalender gjeld for budsjettarbeidet:

24. juli	Frist for å sende rammefordelingsforslaget til Finansdepartementet
31. juli	Frist for å rapportere overslag over behov for å endre løyvingane i andre halvår 2023
31. aug. – 1. sept.	Regjeringskonferanse om 2024-budsjettet
13. september	Frist for å sende utkast til departementsomtale til Gul bok til Finansdepartementet
22. september	Fagproposisjonane i statsråd
29. september	Gul bok i statsråd
6. oktober	Budsjettet vert lagt fram

2 RAMMEBUDSJETTERING

Som i dei føregåande åra, skal arbeidet med statsbudsjettet for 2024 vere i tråd med prinsippa for rammebudsjettering.

2.1 Hovudprinsippa for rammebudsjettering

Rammebudsjettering skal gje eit formålstenleg grunnlag for politisk prioritering og effektiv ressursbruk. Når regjeringa har fastlagt utgifts- og inntektsrammene per departement og definert dei politiske hovudprioriteringane for budsjettet, skal departementa fordele utgiftene og inntektene på kapittel og post. Rammetala er fastsette per departement, som i utgangspunktet fritt kan fordele dei fastsette budsjettrammene til dei ulike formåla innanfor departementsområdet. Dersom regjeringa har vedteke innstrammingar, kan desse som hovudregel verte erstatta av alternative, reelle innstrammingstiltak.

Rammene som er fastsette i mars er endelege, med unnatak for eventuelle tildelingar frå avsetjinga til politiske profileringar. Departementa har som hovudregel ikkje høve til å fremje nye forslag utanom den vedtekne ramma.

Ein føresetnad for ein vellukka rammestyrtd budsjettprosess er at departementa prioriterer innanfor budsjettrammene sine i tråd med dei overordna prioriteringane til regjeringa. Den politiske profilen skapast i stor grad gjennom innanfor budsjettrammene det einskilte departement, og departementa måsjå til at slike omprioriteringar og tiltak for effektivisering av ressursbruken vert gjennomførte.

Det gjeld visse avgrensingar i høvet til å fordele budsjettrammene:

- Departementa si rammefordeling skal primært byggje opp under dei satsingsområda regjeringa har vedteke i budsjettarbeidet. Store og politisk viktige endringar som departementa gjer innanfor eigne budsjettrammer, skal leggjast fram for regjeringa. Dette inneber mellom anna at departementa ikkje kan innarbeide sine forslag til satsingar som del av interne prioriteringar endeleg i budsjetta før regjeringa har endeleg godkjent motsvarande inndeckning. Dette gjeld større og meir prinsipielle saker kor ei politisk avklaring er naudsynt.

- Budsjettet skal vere realistisk, jf. § 3 i løyvingsreglementet. Omprioritering frå regelstyrte og lovbundne løyvingar må vere reelle og gjelde realistiske regelendingar. Vi minner òg om at departementa må budsjettere løyvingar med stikkordet «kan overførast» realistisk og ikkje føre opp høgare eller lågare beløp enn det departementet meiner faktisk vil verte utbetalt i budsjettåret.
- Store investeringsprosjekt med samla kostnadsramme over 300 mill. kroner for digitaliseringsprosjekt og over 1 mrd. kroner for andre prosjekt skal gjennomgå ekstern kvalitetssikring (KS2) før kostnadsoverslag og styringsramme vert fremja for Stortinget. Krav om ekstern kvalitetssikring er fastsett i rundskriv *R-108 Statens prosjektmodell – Krav til utredning, planlegging og kvalitetssikring av store investeringsprosjekt i staten*. For at regjeringa skal vurdere og eventuelt fremje eit prosjekt for Stortinget i Prop. 1 S for 2024, må ferdig KS2-rapport liggje føre seinast før sommaren 2023. Dette gjeld uavhengig av om kvalitetssikringa vert gjennomført ved bruk av Finansdepartementet si rammeavtale eller om verksemda sjølv er ansvarleg for slik kvalitetssikring. Finansdepartementet ber om at departementa i rammefordelingsforslaget opplyser om kva for prosjekt som departementa planlegg å fremje i budsjettforslaget for 2024.
- Øyremerkte tilskot til kommunesektoren (60-postane) inngår i regjeringa sitt samla økonomiske opplegg for kommunesektoren. Det er difor som hovudregel ikkje tillate å omprioritere frå 60-postar. Departementa har likevel høve til å ta opp med Finansdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet spørsmål om å flytte beløp mellom 60-postar og andre postgrupper. Departementa kan òg ta opp spørsmål om å flytte midlar mellom rammetilskotet og øyremerkte tilskot ved eventuelle funksjonsendingar med Finansdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet. I begge tilfelle må departementa ta opp forslag om omprioriteringar med Kommunal- og distriktsdepartementet før det vert fremja for Finansdepartementet.
- Departementa må aktivt følgje opp regjeringa sine innsparingstiltak.

Departementa sin fridom ved fordelinga av budsjetttrammene er nært knytt saman med ansvaret for at budsjetttrammene vert haldne gjennom budsjettåret. Fridom ved fordelinga av budsjetttramma inneber òg at departementa må leggje stor vekt på arbeidet med resultatoppfølging og resultatrapportering.

3 FASTSETJING AV RAMMENE

3.1 Budsjettkonferansen i mars 2023

Regjeringa fastsette på budsjettkonferansen i mars 2023 utgifts- og inntektsrammer for departementa.

Innanfor den totale utgiftsramma vart det òg avsett ein pott til politiske profileringar. Denne avsetjinga vil verte fordelt på budsjettkonferansen i august.

Departementa får tilsendt regjeringa sine konklusjonar om utgifts- og inntektsrammene og andre budsjettføretnader i eigne rammebrev. Rammene i rammebreva er i 2024-prisar. Departementa skal leggje desse rammene til grunn for det vidare budsjettarbeidet. Verknader av lønsoppgjeret for statstilsette mv. i 2023 vil verte innarbeidd seinare.

3.2 Budsjettkonferansen i august

Rammene som er fastsette av regjeringa på budsjettkonferansen i mars, er endelege. Utover verknader av lønsoppgjeret for statstilsette mv. i 2023, er det einaste som kan kome i tillegg

- eventuelle tildelingar frå avsetjinga til politiske profileringar
- eventuelle rammeoverføringer mellom departementa
- eventuelle justeringsforslag.

På budsjettkonferansen i mars vart fleire satsingsforslag ført til profilbehandling. I tråd med dei overordna prioriteringane til regjeringa kan ikkje departementa byte ut satsingsforslaga som er vedtekte ført til profilbehandling med andre satsingsforslag. Departementa skal i sine innspel til budsjettkonferansen i august gje ei kortfatta framstilling av profilførte forslag på sitt område. Det skal òg vere gjort greie for eventuelle endringar i føresetnader. I tilfelle der det er ført fleire satsingsforslag til profilbehandling under eitt departement, skal det vere gjort greie for departementet si rangering av desse.

Vi minner om at ansvarleg departement skal leggje fram ein oppdatert overordna gevinstrealiseringsplan til augustkonferansen for alle relevante satsingsforslag som vart førte til profilbehandling, jf. [rundskriv R-9/2022](#), punkt 3 og punkt 4. Ein overordna gevinstrealiseringsplan vil, i hovudsak, vere relevant å utarbeide for forslag som resulterer i nettobudsjettgevinstar for offentleg sektor, samt for forslag der realisering av gevinstar krev ei målretta oppfølging. Den oppdaterte planen skal ta utgangspunkt i malen for overordna gevinstrealiseringsplanar som følgde som vedlegg 3 til rundskriv R-9/2022, og som er tilgjengeleg på nettsida «[Finansdepartementets rundskriv](#)».

Nedanfor vert det gjort greie for kva forslag til justeringar av rammene som departementa kan foreslå til budsjettkonferansen i august. Ved forslag om justering av utgifts- og inntektsrammene må departementa i tillegg vurdere budsjettverknaden for dei tre første åra utover budsjetteringsåret (2025–2027). Overslaga for 2025–2027 må gje eit godt overordna bilete av utviklinga i utgifter og inntekter i åra framover. I lys av uvissa i overslag fram i tid, bør dei forventa endringane av utgifter og inntekter i hovudsak vere større enn 100 mill. kroner for å bli tekne med i overslaga.

Endringar for regelstyrte overslagsløyvingar

I konsekvensjusteringa er den sannsynlege utgiftsutviklinga i dei regelstyrte løyvingane vurdert. Dersom det er grunnlag for å revurdere prognosane som ligg til grunn for rammene som vart fastsette på budsjettkonferansen i mars, slik at det ut frå kravet om realistisk budsjettering er naudsynt å endre overslaga for 2024, skal departementet fremje forslag om ei slik endring.

Dersom justerte overslag viser at det under ei regelstyrt løyving er eit mindre behov enn lagt til grunn i ramma, kan vedkomande departement ikkje omprioritere det overskytande til andre formål. Departementet må innarbeide innsparinga i rammefordelingsforslaget som reduksjon i ramma.

Endringar i føresetnader om valutakurs

For løyvingar til tilskot til utanlandske organisasjonar o.l. som vert betalte i framand valuta, skal budsjettforslaget for 2024 vere basert på kursen for vedkomande valuta per 1. juni 2023.

I dei tilfella der ein kan vise at kursen 1. juni 2023 skil seg vesentleg frå det som låg til grunn for det konsekvensjusterte budsjettet, kan departementa foreslå ein reduksjon eller eit påslag tilsvarende desse endringane i rammefordelingsforslaget.

Inntekter og utgifter under ordningar med meirinntektsfullmakt

Meirinntektsfullmakter gjev høve til å overskride utgiftsløyvingar mot tilsvarande meirinntekt. Sjølv om det er etablert ordningar med meirinntektsfullmakt, skal dei utgifts- og inntektspostane som høyrer saman verte realistisk budsjetterte. Statsrekneskapen syner dei seinare åra vesentleg høgare inntekter enn i nysaldert budsjett. Det gjeld i stor grad postar som det er knytte meirinntektsfullmakter til. Det inneber at departementa i rammedisponeringsforslaget for 2024 framleis må leggja stor vekt på rekneskapstala for å fastsetje nivået på utgiftspostane og inntektspostane. Departementa må difor vurdere slike utgifts- og inntektspostar, og eventuelt foreslå parallelle justeringar av inntektene og utgiftene.

For 2024-budsjettet skal det av dei einskilde forslaga til Stortinget om meirinntektsfullmakter (romartalsfullmakt) gå fram at meirinntekter og mindreinntekter skal inngå i utrekninga av overføring av unytta løyving til neste budsjettermin.

Forslag til funksjonsendringar mellom departement

Når det er semje mellom to departement om overføring av eit bestemt funksjonsområde, skal departementa omtale dette forholdet og justere budsjettrammene i rammefordelingsforslaget. Dette kan til dømes gjelde overføring av løyving og endringar som ledd i omstillingstiltak i staten.

Eventuelle forslag om alternative innsparingstiltak

I rammebrevet til kvart einskild departement er det gjort kjent korleis regjeringa sine innsparingsvedtak skal gjennomførast. Departementa kan fremje alternative forslag til reelle innsparingar.

4 RAMMEFORDELINGSFORSLAGET FRÅ DEPARTEMENTA

4.1 Generelle krav til framstillinga

Forslaget til rammefordeling skal vere kortfatta og poengtert slik at hovudprioriteringane kjem klart fram. Ein skal leggje hovudvekta på å gjere greie for og grunnkje større reelle endringar samanlikna med Saldert budsjett 2023.

Departementa må

- få klart fram korleis rammefordelinga samsvarer med dei sentrale politiske satsingsområda
- gje ei vurdering av dei regelstyrte løyvingane
- vurdere budsjettverknaden for dei tre første åra utover budsjetteringsåret (2025–2027), målt både som endring frå marsramma og som nytt nivå. Overslaga må gje eit godt overordna bilete av utviklinga i utgifter og inntekter i åra framover. I lys av uvissa i overslag fram i tid, bør dei forventa endringane av utgifter og inntekter i hovudsak vere større enn 100 mill. kroner for å inngå i overslaga. Overslaga er grunnlag for omtalen av fleirårige budsjettkonsekvensar i Gul bok 2024.
- sørge for at tiltaket er utgreidd i tråd med føresegnene i utgreiingsinstruksen
- vurdere følgjande moment for nye tiltak som er teke med innanfor budsjettramma:
 - tiltaket sitt formål og varigheit
 - behovet for tiltaket og forventa resultat
 - dei positive og negative verknadene av tiltaket og kven tiltaket gjeld

Finansdepartementet vil særleg vurdere

- om tiltaket bidrar til målretta og effektiv bruk av ressursar

- den samfunnsøkonomiske lønsemda av nye tiltak og om slike forslag fører til auka løyvingar etter 2024
- om løyvingar som gjeld regelstyrte ordningar, er budsjetterte realistisk
- den allmenne realismen i budsjetteringa

Dersom rammefordelingsforslaget avvik frå dei rammene som vart fastsette på budsjettkonferansen i mars, må departementet gjere særskild greie for dei forholda som ligg til grunn for dette, bl.a. om det gjeld nye overslag på regelstyrte ordningar eller andre forhold, jf. punkt 3.2 ovanfor. Det må kome tydeleg fram kva som er årsaka til endringane, til dømes om det gjeld endra kostnader per eining eller talet på einingar. Departementet skal òg leggje fram ein oversikt over kva for budsjettpostar endringane gjeld og om det er fleire høve som påverkar same budsjettpost.

For omprioriteringar innanfor budsjettamma må departementet særleg gjere greie for både kor utgiftene er sett opp til nye prioriteringar og korleis dei er finansierte innanfor samla ramme. Dersom same budsjettpost vert påverka av ulike endringar, må ein i tillegg til netto verknad på posten, gjere greie for kvar endringsfaktor for seg, til dømes kva som gjeld nye overslag, omprioriteringar, tekniske endringar, flyttingar mellom departement o.a.

Innanfor dei fastsette rammene utarbeider kvart departement sitt rammefordelingsforslag og sender det over til Finansdepartementet innan 24. juli 2023.

4.2 Oversiktstabellar

Vi ber om at departementa tek med følgjande tabellar i innleiinga til rammefordelingsforslaget (i 1 000 kroner):

A. Departementet sine utgifter fordelte på programområde og programkategoriar med fire kolonnar med

- 1) rekneskap for 2022
- 2) saldert budsjett for 2023
- 3) budsjettet si stilling for 2023 etter første halvår
- 4) departementet sitt forslag for 2024

B. Departementet sine inntekter fordelte på programområde og programkategoriar med fire kolonnar med

- 1) rekneskap for 2022
- 2) saldert budsjett for 2023
- 3) budsjettet si stilling for 2023 etter første halvår
- 4) departementet sitt forslag for 2024

Departementa skal òg sende inn spesifikasjon av summene for 2024 fordelt på kapittel og post som eit separat vedlegg. Ved rapportering av driftsutgifter, må post 1 fordelast mellom to tekniske underpostar (1 Løn og godtgjersler og 2 Varer og tenester). For kapittel under Statens forvaltingsbedrifter (kap. 2440–2490) må underpostar under post 24 førast opp.

Send inn dette materialet med fullstendig kapittel- og postnemning og stikkord, slik som i utkast til vedtak.

4.3 Fordeling på kapittel og post – bruk av elektroniske løysingar

Send inn data elektronisk via Budmod. Fila ser ut som følgjer:

År	Depnr	Omrnr	Katnr	Kap	Post	Upost	Endring	Status
2024	01	02	00	0100	01	1	#####	#####
2024	01	02	00	0100	01	2	#####	#####
2024	09	17	20	2460	24	1	#####	#####
2024	09	17	20	2460	24	2	#####	#####

Data må vere lagra som rein tekst (txt). Kvart felt skal vere skilt av med ein tabulator. Alle felte må vere fylt. Alt dette skjer automatisk når ein køyrer rapporten i Budmod.

Departementa må spesifisere lønsutgifter og utgifter til kjøp av varer og tenester på underpostar i regjeringa sitt interne budsjettarbeid. Driftsutgifter under post 01 er fordelt på underpost 1 Løn og godtgjersler og underpost 2 Varer og tenester. Når løyvingframlegga vert fremja for Stortinget, er dei slått saman til ein felles driftspost. Alle 24-postar skal vere spesifisert på underpost. Ikkje splitt opp andre postar på underpost.

4.4 Romartalsvedtak

Romartalsvedtak er vedtak som Stortinget gjer i samband med budsjettet utanom løyvingane på kapittel og post. Slike vedtak kan til dømes gjelde fullmakter til å stifte forpliktingar for framtidige budsjettår eller til å overskride utgiftsløyvingar på grunn av meirinntekt.

Forslag som krev romartalsvedtak må departementa ta opp med Finansdepartementet. Forslag om slike vedtak vert tekne med både i Gul bok og i fagproposisjonane.

Departementa skal sende forslag til romartalsvedtak for 2024 til Finansdepartementet som vedlegg til rammefordelingsforslaget med frist 24. juli 2023.

Utform forslaga til romartalsvedtak etter den same malen som er nytta dei siste åra. I [Gul bok 2002, kap. 6.1](#), vart det gjort greie for kva for prinsipp som er lagt til grunn for utforminga av romartalsvedtaka.

Departementa kan også ha romartalsvedtak frå tidlegare år som gjeld utan tidsavgrensing eller i alle fall utover eitt budsjettår. For å få eit betre oversyn over alle gjeldande vedtak, ber vi om at departementa gjev ei oppstilling over slike vedtak i et eige vedlegg til fagproposisjonane. Vidare ber vi om at departementa sender denne oppstillinga til Finansdepartementet saman med framlegget til rammefordeling.

4.5 Eventuelle endringar frå rammefordelingsforslaget

Alle beløp på kapittel og post for 2024 vert lagde inn i databasen i Finansdepartementet slik dei er førde opp i forslaget til rammefordeling. Etter budsjettkonferansen i august skal departementa snarast mogeleg stadfeste endringane frå rammefordelingsforslaget på særskilde ark med dette mønsteret:

Kap	Post	Underpost	Nemning	Endring	Statusbeløp
-----	------	-----------	---------	---------	-------------

Departementa må sende alle endringar i nemning på kapittel og postar inn på særskild ark med dette mønsteret:

Kap	Post	Nemning (berre den nye nemninga)	Programkode
-----	------	----------------------------------	-------------

Finansdepartementet vil sende ut eit eige rundskriv om desse stadfestingane i august.

4.6 Sektorovergripande klima- og miljøpolitikk

I samband med rammefordelingsforslaget må kvart departement utarbeide ei forklaring av klima- og miljøprofilen i forslaga sine og sende denne til Klima- og miljødepartementet, jf. omtale i pkt. 7.2.3.

5 BUDSJETTERINGSPRINSIPP

5.1 Generelt

Departementa skal basere budsjettforslaget på gjeldande vedtak og prinsipp for statleg budsjettering. Sjå utførleg framstilling i del II i «Veileder i statlig budsjettarbeid». Rettleiaren er å finne på Finansdepartementet si nettside: [Veileder i statlig budsjettarbeid - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no). Spesielt vil vi vise til pkt. 2.2.2.3 om prinsippet om fullstendig budsjettering og kravet om realistisk budsjettering av både utgifter og inntekter, samt pkt. 2.2.2.5 om bruttoprinsippet.

Vidare viser vi til rundskriv R-101 *Statens kontoplan for statsbudsjettet og statsregnskapet*, som er tilgjengeleg på nettsida «[Finansdepartementets rundskriv](#)».

Dersom ein ønskjer å knyte stikkorda «*overslagsløyving*», «*kan overførast*» eller «*kan nyttast under*» til nye postar eller til postar som tidlegare ikkje har hatt stikkord, må ein grunngje forslaget. Dette gjeld likevel ikkje når stikkordet «*kan overførast*» skal knytast til investeringspostane 30-49. Stikkord kan berre nyttast etter godkjenning frå Finansdepartementet, og departementa må ta opp spørsmål om å knyte stikkord til nye postar.

5.2 Pris- og lønsnivå

Departementa skal innarbeide lønsbeløpa i budsjettforslaget på grunnlag av dei regulativsatsar og vedtak som gjeld etter 1. mai 2023. Det same gjeld for dei tilskotspostane det er avtalt med Finansdepartementet at skal følgje same budsjetteringsprinsipp som lønspostane til staten. Særskild melding om eventuelle påslag på rammene vil verte gitt når konsekvensane av lønsreguleringa er klar.

Forvaltingsbedriftene vil, som i tidlegare år, ikkje verte kompenserte for verknadene av lønsoppgjera. Sett difor av midlar til å dekkje lønsoppgjera for 2023 og 2024 innanfor post 24 Driftsresultat. Nettobudsjetterte forvaltingsorgan med særskilde fullmakter er allereie kompenserte for forventa løn, og vert ikkje ytterlegare kompenserte for verknadane av lønsoppgjera etter at det endelege utfallet av lønsoppgjera er kjent.

Beløpa i rammefordelingsforslaget og Prop. 1 S skal vere baserte på det pris- og lønsnivå som er forventa i 2024.

5.3 Særleg om lønspostane

Budsjettering under lønspostane er omtalt i rundskriv R-101 frå Finansdepartementet, pkt. 4.3.1.

Statlege verksemdar skal i 2024 nytte den satsen for arbeidsgivaravgift som gjeld i den avgiftssona verksemda er lokalisert, jf. rundskriv R-103.

Alle verksemdar skal i 2024 budsjettere med pensjonspremie etter den nye pensjonspremie-modellen som vart innført frå 2022. Pensjonspremien vert rekna ut frå ei verksemdspesifikk og hendingsbasert tilnærming. Sjå rundskriv R-118 om budsjettering og rekneskapsføring av pensjonspremie for statlege verksemdar, som er tilgjengeleg på nettsida «[Finansdepartementets rundskriv](#)».

Departementa skal ikkje budsjettere med utgifter til vikar under foreldrepermisjon og sjukdom.

5.4 Særleg om statens forvaltingsbedrifter – renteutgifter, avskrivningar o.a.

Renter

For statens forvaltingsbedrifter skal det førast opp renter av staten sin kapital i bedriftene. Før opp rentene i samsvar med prinsippa i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 7 (1993–1994). For kapitalinnskott frå 2019, 2020, 2021, 2022 og 2023 (inkl. eldre kapitalinnskott konverterte i desse åra) er rentesatsen etter tur 1,32; 1,36; 0,75; 0,87 og 2,34 pst., jamfør rundskriv R-1/2023 Statsbudsjett og statsregnskap 2023 – Rentesats for mellomværende med statskassen og statens kapital i statens forvaltingsbedrifter. Den rentesatsen som skal nyttast på nye kapitalinnskott i 2024 og på eldre kapitalinnskott som vert konverterte i 2024, vil verte fastsett av Finansdepartementet i oktober/november 2023 på grunnlag av gjennomsnittleg rente på 5-års obligasjonslån i 12-månadersperioden 1. oktober 2022 – 30. september 2023. I budsjettforslaget for 2024 kan ein nytta satsen for 2023.

Før òg renter på forvaltingsbedriftene si mellomrekning med statskassa. Renta er her knytt til renta på kortsiktige kontolån til statskassa. Budsjetter likevel ikkje desse renteinntektene. Dei vil difor berre kome fram i rekneskapen.

Avskrivningar

Avskriv den investerte kapitalen i samsvar med dei retningslinjene som er fastsette for kvar forvaltingsbedrift på grunnlag av Stortinget sitt generelle vedtak om avskrivningar 14. juni 1990 på grunnlag av St.prp. nr. 87 (1989–1990), jf. Innst. S. nr. 243 (1989–1990).

5.5 Særleg om forvaltningseiningane for statlege utlån

For å få til eit samordna system for løyvingar og rekneskap i statsbudsjettet/statsrekneskapen for Husbanken, Statens lånekasse for utdanning og bustadlånsordninga under Statens pensjonskasse, skal desse hovudprinsippa leggjast til grunn, jf. Prop. 1 S (2009–2010) kapittel 9.4:

- Departementa skal budsjettere og overføre alle renteinntekter systematisk ut frå opptente renter basert på kalenderåret. Under kvar post i fagproposisjonane skal departementa gjere greie for kva som vil gå til dekning av manglande avdrag og opptente renter i budsjettåret. Handsam alle kostnader og andre inntekter enn renter etter kontantprinsippet.
- Kvar forvaltningseining skal ha eigne 70-postar for å dekkje tap/kostnader som oppstår ved manglande tilbakebetaling av statlege utlån. Under kvar post skal departementa gjere greie for kva som vil gå til dekning av manglande avdrag og opptente renter i budsjettåret.

Som grunnlag for makroøkonomiske utrekningar i Finansdepartementet, ber vi i tillegg om å få følgjande opplysningar for Husbanken, Statens lånekasse for utdanning og bustadlånsordninga i Statens pensjonskasse for åra 2024–2027:

- samla uteståande fordringar for renteberande lån, ikkje renteberande lån, og opptent, men ikkje betalt rentegjeld per 1/1 2024, per 1/1 2025, per 1/1 2026, per 1/1 2027 og per 1/1 2028

- opptente renteinntekter for forvaltningseiningane dei enkelte åra
- låneporteføljen fordelt mellom fast og flytande rente, og fordelt på resterande løpetid

Finansdepartementet vil sende eige brev til dei aktuelle departementa med retningslinjer for kva renteføresetnader som skal liggje til grunn for overslaga for 2024 og med eventuelle presiseringar av føresetnader om gjennomføring av budsjettopplegget innan 1. juli 2023.

5.5 Særleg om budsjettering av nye tiltak som lånetransaksjon

Forutsetningane for at eit tiltak kan budsjetterast på ein 90-post som lånetransaksjon, står omtala i Gul Bok 2023 kapittel 8.2. For nye tiltak må departementet godtgjere at det føreslegne tiltaket gjev ei forventa avkastning som svarer til risikoen ved plasseringa, og at avkastninga er finansiell og stammer frå inntekter i ein marknad. Dersom desse forutsetningane ikkje er møtt, er hovudregelen at heile beløpet skal førast som ei ordinær utgift. Det er likevel etablert praksis at enkelte investeringar kan budsjetterast med ein del som ordinær utgift og ein del på 90-post. Dette gjeld blant anna for investeringsporteføljor der ein ventar at avkastninga vert positiv, men likevel ikkje svarer til risikoen ved investeringa. Dersom det kan godtgjerast at ein del av ei investering kan budsjetterast som lånetransaksjon, er det praksis for å nytte ei sjablongfordeling der 35 pst. vert budsjettert som ordinær utgift og 65 pst. vert budsjettert som lånetransaksjon.

Dersom ein vurderer at eit tiltak heilt eller delvis kan budsjetterast som lånetransaksjon, skal departementet i budsjettprosessen leggje fram eit grundig avgjerdsgrunnlag som godtgjer at tiltaket er i tråd med forutsetningane for slik budsjettering. Eit slikt avgjerdsgrunnlag skal omfatte både ei vurdering av forventa avkastning av tiltaket og kva avkastningskrav ein privat investor ville ha kravd for investeringa isolert sett. I mange saker kan det vere nødvendig å innhente bistand frå ein ekstern finansiell rådgjevar til å vurdere forventa avkastning og marknadsbasert avkastning.

Fagdepartementet skal involvere Finansdepartementet i førebuing av innspel som heilt eller delvis gjeld forslag om å budsjettere tiltak som lånetransaksjon. Fagdepartementet skal involvere Finansdepartementet i utarbeiding av mandat og dialog med rådgjevar når ein skal bruke ekstern bistand. Finansdepartementet vil òg gjere ei særskilt vurdering av riktig budsjettering opp mot det finanspolitiske rammeverket.

6 GUL BOK 2024

6.1 Utforming av departementsomtalen i Gul bok

Departementsomtalen i Gul bok skal ha to hovuddelar: Ein innleiande tabell med oversikt over løyvingsforslaga og ein tekstleg omtale av hovudtrekk og prioriteringane i budsjettet under kvart departement.

Kvart departement skal utarbeide ein omtale for områda sine og sende dette til Finansdepartementet innan 13. september.

Oversiktstabell

Tabellen skal gje ei oversikt over budsjettforslaget på programkategorinivå, med kolonnar for det salderte budsjettet for inneverande år (Saldert budsjett 2023), løyvinga for komande år (Prop. 1 S for 2024) og prosentvis endring frå inneverande til komande år. Sum skal vere i millionar kroner.

Departement som har fleire programområde, skal summere kvart programområde for seg, og dei samla løyvingane på områda til departementet skal summerast til slutt. Departement som har 90-postar (lånetransaksjonar), skal skilje desse ut under kvart programområde.

Dersom det er gjort tekniske omleggingar eller liknande som fører til store endringar i løyvingane under eit departement, bør departementet omtale dette kort i fotnotar under tabellen. Tabellane i Gul bok skal syne faktisk løyving utan korreksjonar. Dersom eit område til dømes er flytta i samband med funksjonsendringar mellom departement, skal departementet forklare det i ein fotnote.

Tekstleg omtale

Departementsomtalen skal syne dei viktigaste prioriteringane i 2024-budsjettet. Omtalen skal byrje med ei strekliste på tre til fem hovudprioriteringar. Gje deretter ein utfyllande omtale for kvart strekpunkt. Her kan ein leggje vekt på større satsingar og innsparingsforslag (som òg er prioriteringar), men òg kva ein ønskjer å oppnå med løyvingforslag som i stor grad er ei vidareføring av løyvingnivået frå tidlegare år. Ein skal berre unnataksvis gjenta tal frå tabellen. Viktige utviklingstrekk over tid kan takast med. Omtalen må vere konsentrert, jf. krava til lengde nedanfor.

For å sikre ei mest mogeleg einsarta framstilling av departementa, er det viktig at denne malen vert følgd. Teksten skal vere klart, godt og enklast mogeleg skrive.

Lengda på departementsomtalen

Finansdepartementet legg følgjande til grunn som øvre grense for lengda på omtalen, eksklusive tabellen, under kvart enkelt departement:

- Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet: 1½ side
- Dei andre departementa: ¾ side

Tekniske krav til utforminga av departementsomtalen

Departementa skal nytte dei same malane ved utforminga av departementsomtalen i Gul bok, som dei nytta ved utforminga av fagproposisjonane.

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) vil gje naudsynt brukarstøtte dersom departementa har behov for teknisk assistanse i samband med utarbeidinga av departementa sine bidrag til Gul bok.

Lever utkasta elektronisk som avtalt med Finansdepartementet. Teksten må vere lagra i Microsoft Word-format. Still opp tabellane slik det er omtalt i brukardokumentasjonen.

6.2 Forslag til vedtak

Finansdepartementet vil sende utskrift av dataregisteret for 2024 til alle departementa etter budsjettkonferansen i august. Denne utskrifta må kvart departement kontrollere innan den fristen som vert sett. Det er fagdepartementet som har ansvar for å kontrollere at utskrifta stemmer med den fordelinga som er godkjend på kapittel og post. Systematikken, nemningane og stikkorda må vere korrekte, slik at Finansdepartementet kan nytte utskrifta som manuskript til "Forslag til vedtak" i Gul bok.

Systematikken er som i fjor:

1. Grupper kapitla på vanleg måte.

2. Kapittel, post og stikkord skal ha nemning på bokmål.
3. Før opp alle beløp fullt ut (i heile kroner).
4. Før opp beløpa i tre kolonnar, med summar for programkategori og programområde. Summer departementa sine inntekter på inntektssida.
5. Ikkje før opp postar/kapittel utan forslag om løyving for 2024.

Departementa må ta med stikkorda «*overslagsløyving*», «*kan overførast*» og «*kan nyttast under*» etter nemninga på posten, både i Gul bok og i forslag til vedtak i fagproposisjonen. Stikkord kan berre nyttast etter godkjenning frå Finansdepartementet, og departementa må ta opp spørsmål om å knyte stikkord til nye postar.

Dersom datautskrifta kan brukast som manuskript utan endringar, ber vi om at den vert returnert med påteikning om dette. Før opp eventuelle rettingar på utskrifta saman med melding om nemning. Ikkje før opp endringar som ikkje er godkjende på førehand av Finansdepartementet.

Lever forslag til romartalsvedtak etter dei same tekniske spesifikasjonane som for departementsomtalen i Gul bok.

7 FAGPROPOSISJONANE 2024

7.1 Fristar for arbeidet med fagproposisjonane

Særleg viktige delar av fagproposisjonen

Departementa er sjølv ansvarlege for at omtalen i proposisjonene er utforma i tråd med regjeringa sin politikk og konklusjonar i regjeringa. Departementa må sende Finansdepartementet særleg viktige delar av proposisjonen innan 13. september. Departementa kan sende inn viktige tillegg eller endringar i teksten når dei er ferdige.

Trykking

Budsjettproposisjonen skal ha namnet «Prop. 1 S (2023–2024) for budsjettåret 2024».

Departementa må i god tid avtale eigen frist for å levere endeleg manuskript til fagproposisjonane til Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS), Avdeling for Facility Management (FM), Teknisk redaksjon.

Det er mogeleg å kontakte brukarsenteret på tlf. 22 24 00 00 eller sende spørsmål til teknisk.redaksjon@dss.dep.no.

Framlegg i statsråd

Departementa skal leggje fram fagproposisjonane i statsråd 22. september.

7.2 Utforming av teksten i fagproposisjonane

7.2.1 Hovudstruktur for fagproposisjonane

Framstillinga i fagproposisjonane skal som hovudregel ha tre delar:

Del I skal gje ei samla oversikt over budsjettforslaget. Departementa bør utforme denne delen slik at den kan tene som grunnlag for den generelle delen av innstillinga frå vedkomande

stortingskomité. Hovudoppgåvene til departementet, tilstandsvurdering, resultatrapportar, hovudutfordringar, hovudsatsingar og hovudmål må kort omtalast. I tillegg skal del I gje ei oversikt over oppmodingsvedtak som vert omtalte i proposisjonen.

Del II skal innehalde ei samla oversikt over budsjettforslaget medrekna kategoriomtale og kapittelomtale.

Kategoriomtalen skal vere ein felles omtale av budsjettkapitla som høyrer til under same programkategori. Denne delen skal også innehalde ein omtale av oppgåver, tilstandsvurdering, resultatrapportar, utfordringar, satsingar og mål, men omtalen skal vere mindre overordna enn i innleiinga, jf. løyvingsreglementet. Måla skal omhandle verknadene, eventuelt andre resultat som ein ønskjer å nå eller endre ved hjelp av løyvinga og andre tilgjengelege verkemiddel. Resultatmål skal angje ambisjonsnivå.

I kategoriomtalen kan det òg vere naturleg å skrive om dei verksemdene eller ordningane som kategorien omfattar. Under kapittelomtalen skal ein særleg forklare innhaldet i dei ulike løyvingane.

Det er viktig at departementa vurderer nøye korleis, og kvar, dei presenterer mål, satsingar og resultat, og såleis unngår gjentakning. Dersom departementet presenterer mål og resultatkrav både på kategori- og kapittelnivå, skal omtalen vere meir konkret på kapittelnivå enn på kategorinivå. Oppnådde resultat bør omtalast på same kategori- eller kapittelnivå som målet dei er knytte til.

Dersom det er gjort tekniske omleggingar eller liknande som fører til store endringar i løyvingane, til dømes i samband med funksjonsendringar mellom departement, kan departementet vurdere å justere tabellar mv. slik at resultatata kan rapporterast der ansvaret nå er plassert. Departementet bør i slikt høve omtale tydeleg kva for endringar som er innarbeid i tabellar mv. med forklarande fotnotar.

I del III skal departementet omtale andre tema som departementet finn det relevant og formålstenleg å informere Stortinget om, jf. pkt. 7.2.3 nedanfor.

For at dokumenta skal ha eit einsarta preg ber vi om at denne inndelinga av fagproposisjonane vert nytta.

7.2.2 Generelle retningslinjer for utforminga av teksten

Proposisjonane skal berre innehalde godkjende planar

Ved utforminga av fagproposisjonane må departementa ta omsyn til at det er regjeringa som legg fram budsjettforslaget. Kommentaranne i fagproposisjonane skal difor berre grunngje dei forslaga som vert tekne med i det endelege budsjettforslaget. Ikkje omtal planar som kan ha budsjettkonsekvensar eller andre økonomiske og administrative konsekvensar, utan at planen heilt ut er godkjend av regjeringa. Dersom eit departement er i tvil om eit forslag går ut over tidlegare godkjenning, må dette takast opp med Finansdepartementet.

Mål og resultatrapportering

I fagproposisjonane må departementa under kvar programkategori/kvart kapittel gje ein mest mogeleg presis omtale av kva for problem ein vil løyse. Med utgangspunkt i problemet kan ein sette målet ein ynskjer å nå. Målet med tiltaket må vere så klart som råd er. Målet må òg svare tydeleg på det identifiserte problemet, og kan til dømes vise ynskja verknader for

samfunnet eller brukargrupper. Mål kan vere på ulike nivå, jf. pkt. 7.2.1.

Løyvingsreglementet § 9 krev at ein skal gjere greie for innhaldet i og grunngevinga for løyvingsforslaga og omtale dei resultatata som ein tek sikte på å oppnå med løyvingsforslaga. Krava til omtale av mål og resultatrapportering gjeld både satsingar og mål på tvers av sektorar og verksemdsområde, satsingar og mål for dei einskilde verksemdene og bruken av tilskot som verkemiddel. Når det gjeld omtale av både tilskotsordningar og einskildståande tilskot, viser vi særleg til kapittel 6 i "Bestemmelser om økonomistyring i staten" (føresegnene). Sjå punkt 7.2.3 for meir om dette.

Når fleire verksemdar og verkemiddel har innverknad på dei same måla, bør departementet òg omtale kva som er dei underliggjande verksemdene sitt bidrag til verknadene, til dømes i form av tenester som verksemdene skal levere.

I proposisjonen skal departementa rapportere om oppnådde resultat i 2022 på overordna nivå. Resultatrapporteringa skal først og fremst vise til og henge saman med måla for 2022 slik dei allereie er presenterte for Stortinget. Departementet må leggje vekt på at rapporteringa skal vere strukturert og poengtert, og unngå lange aktivitetsskildringar. Sjølv om måla for 2022 er detaljerte og aktivitetsorienterte, bør resultatinformasjonen om oppnådde verknader vere overordna. Departementa kan gjerne supplere omtalen med ein tabell som viser samanhengen mellom mål og oppnådde resultat. Dersom det er store avvik, må departementa gjere greie for årsakene til dette.

Detaljert omtale som i sin karakter høyrer heime i det enkelte fagdepartement si styring av underliggjande verksemdar, bør ikkje takast med i fagproposisjonen.

Orientering om heilårsverknad

For nye tiltak som ikkje vert sett i gong frå 1. januar 2024, er det viktig at Stortinget får informasjon om kva heilårsverknaden på statsbudsjettet vil vere frå 2025 eller seinare. Dette gjeld både nye tiltak som krev høgare løyving og innstrammingstiltak.

7.2.3 Omtale av særlege tema

Omtale av tverrgåande satsingar

Regjeringa gjennomfører tverrgåande satsingar av ulik storleik og viktigheit. Departement med ansvar for vesentlege og relevante tiltak i viktige tverrgåande satsingar skal vurdere å omtale mål for tiltaka og oppnådde resultat i budsjettproposisjonen. Departement med koordineringsansvar i tverrgåande satsingar skal vurdere behovet for å omtale mål og resultat av slike satsingar samla i budsjettproposisjonen. For viktige politiske satsingar kan det vere aktuelt at det koordinerande departementet hentar inn rapportering om gjennomføring og status frå dei andre involverte departementa, og omtaler mål og status samla for tverrgåande satsingar som Stortinget har slutta seg til.

Sektorovergripande klima- og miljøpolitikk

Klima- og miljøprofilen i budsjettforslaget skal vise forslag som er viktige for å redusere klimagassutsleppa, få til klimatilpassing og/eller vil ha ein merkbar positiv effekt på miljøet.

Klima- og miljøomsyn er eit sektoransvar, og departementa skal difor omtale dette i eigen fagproposisjon der det er relevant og føremålstenleg. Klima- og miljødepartementet vil be om egne slike innspel i samband med rammefordelingsforslaget, og omtalane i

fagproposisjonane skal bygge på disse innspela. Klima- og miljødepartementet vil konkretisere denne bestillinga i eit eige brev. Innspela dannar grunnlag for den samla klima- og miljøprofilen i regjeringa sitt forslag til statsbudsjett for 2024, på tvers av sektorar, som vil verte framstilt i vedlegg til Klima- og miljødepartementets proposisjon.

Oppfølging av berekraftsmåla

Departementet skal omtale sitt arbeid med berekraftsmåla i budsjettproposisjonen, og skildre innsatsen for kvart av delmåla der departementet bidrar. Kommunal- og distriktsdepartementet vil sende ein mal for omtalen til departementa i eit eige brev.

Oppfølging av krav i likestillings- og diskrimineringslova om å gjere greie for likestilling

Likestillings- og diskrimineringslova § 24 andre ledd gjev pålegg til offentlege myndigheiter, som myndigheitsorgan, om å gjere greie for kva dei gjer for å integrere omsynet til likestilling og ikkje-diskriminering i sitt arbeid. Dei skal også gjere greie for korleis dei arbeider med å omsette prinsipp, prosedyrar og standardar for likestilling og ikkje-diskriminering til handling, vurdere resultatane som er oppnådde og opplyse om kva forventingar dei har til dette arbeidet framover.

Likestillings- og diskrimineringslova § 26 a gjev pålegg til offentlege myndigheiter, som arbeidsgjevarar, om å gjere greie for den faktiske tilstanden når det gjeld kjønnslikestilling i verksemda. Arbeidsgjevarar i offentlege verksemdar skal òg gjere greie for kva dei gjer for å oppfylle aktivitetsplikta etter § 26.

Utgreiinga skal stå i del III av budsjettproposisjonen.

Omtale av tilskotsordningar og einskildståande tilskot

Løyvingsforslag om tilskot skal omtalast kvart år på den posten løyvinga blir gjeve over.

Departementet skal presentere hovudelementa i ei tilskotsordning for Stortinget: mål og målgruppe, kriterium for måloppnåing, tildelingskriterium, opplegg for oppfølging og kontroll og evaluering (sjå kap. 6 i føresegnene om økonomistyring i staten). Omtalen skal i tillegg innehalde løyvingsforslaget for det komande året og oppnådde resultat for førre året.

Einskildståande tilskot er tilskot som er øyremerkt til mottakaren utan å være utlyst frå ei tilskotsordning. Mottakaren blir i staden namngjeven i løyvingsforslaget på ein slik måte at løyvinga må reknast som øyremerkt til vedkomande. Dette er eit unntak i føresegnene om tilskotsforvaltning. Hovudelementa skal også presenterast for denne typen tilskot, men det er ikkje krav til å fastsetje tildelingskriterium. I grunngevinga for løyvingsforslag om einskildståande tilskot, bør det gå fram kvifor det er grunn til å nytte einskildståande tilskot framfor tilskotsordning som verkemiddel. Både korrekt namn på mottakaren og tilskotsbeløpet bør inngå i omtalen. I dei tilfella det ikkje er tenleg å oppgje beløpet i løyvingsforslaget, bør det gå fram korleis tilskotsbeløpet vil bli fastsett. I tillegg til omtalen på postnivå, kan det vere tenleg med ei samla oversikt av dei einskildståande tilskota under eit departement, til dømes i ein tabell som vedlegg til proposisjonen.

Statens forvaltingsbedrifter – opplysningar om kapitalbalanse og renter i byggjetida

Budsjettproposisjonane skal innehalde opplysningar om kapitalbalanse for alle forvaltingsbedriftene, jf. St.prp. nr. 65 (1990–1991), pkt. 2.1, og Innst. S. nr. 176 (1990–1991).

Oppstillinga i budsjettproposisjonane bør om mogeleg vise balansen ved utgangen av dei to føregåande åra. Vidare ber vi om at balanseoppstillingane i budsjettproposisjonen vert supplerte med økonomiske nøkkeltal og ein finansieringsanalyse. Aktuelle nøkkeltal kan for

eksempel vere overskotsgrad, totalrentabilitet, eigenkapitalrentabilitet og totalkapitalen sin omløpsfart.

Omtalen av statlege bygg og anlegg skal innehalde renter i byggjetida, sjølv om slike renter ikkje skal gå inn i grunnlaget for utrekninga av løyvingane, jf. St.prp. nr. 65 (1990–1991), pkt. 2.2, og Innst. S. nr. 176 (1990–1991). Renta skal vere lik renta for statens kapital i forvaltingsbedriftene, jf. pkt. 5.4 ovanfor.

Oppmodingsvedtak

Fagproposisjonane skal omtale oppmodingsvedtak frå Stortinget til regjeringa. Eit av dei innleiande kapitla i fagproposisjonen skal omtale oppfølging av oppmodingsvedtaka etter ein standard mal. Er det er behov for meir utdjupande informasjon om oppfølginga av vedtaket, skal slik omtale stå under relevant programområde i proposisjonen. Departementa kan òg skrive og plassere slike utdjupande omtaler saman med og tilpassa annan omtale i proposisjonen, utan å følgje ein fast mal. Det må då gå klart fram kva som er ei oppfølging av oppmodingsvedtak.

Følgjande vedtak skal vere med i omtalen:

- alle oppmodings- og utgreiingsvedtak under departementet i føregåande stortingssesjon (2022–2023).
- alle oppmodings- og utgreiingsvedtak frå tidlegare stortingssesjonar der departementet i oversiktstabellen i Prop. 1 S (2022–2023) la til grunn at rapporteringa ikkje var avslutta. Dette gjeld om vedtaket seinare er følgt opp eller ikkje. Det gjeld òg om Stortinget i si handsaming seinare har meint at vedtaket er kvittert ut.
- alle oppmodings- og utgreiingsvedtak som kontroll- og konstitusjonskomiteen ved handsaming av Meld. St. 4 (2022–2023) har lagt til grunn at ikkje er kvitterte ut, jf. [Innst. 186 S \(2022–2023\)](#).

Når oppfølginga av eit vedtak omhandlar fleire departement, må det ansvarlege departementet sørge for naudsynt koordinering med dei departementa det gjeld. Vedtaket skal berre omtalast under det ansvarlege departementet. Dersom det er uklart kva departement som har koordineringsansvaret, må dette straks takast opp med Statsministerens kontor.

Det innleiande kapitlet skal bestå av tre element:

- (i) ein innleiande tekst
- (ii) ein oversiktstabell over alle oppmodings- og utgreiingsvedtaka
- (iii) ein omtale av korleis oppmodings- og utgreiingsvedtaka vert følgde opp

(i) Om innleiande tekst

Innlei kapitlet med ein standardtekst som forklarar oppsettet og tabellen. Standardteksten vert send departementa i eit brev frå Statsministerens kontor i juni.

(ii) Om oversiktstabell

Oversiktstabellen følgjer same mal som i fjor. I ein kolonne skal det gå fram om rapporteringa på oppmodingsvedtaket no vert avslutta eller om departementet òg planlegg å rapportere på vedtaket i neste års budsjettproposisjon. For kvart vedtak skal det difor stå «Ja» i kolonnen dersom rapporteringa no vert avslutta, og «Nei» i kolonnen dersom rapporteringa skal fortsetje.

Departementa kan avslutte rapporteringa på oppmodingsvedtaket i følgjande tilfelle (Ja):

- Vedtaket er ferdig følgt opp ved f.eks. at ein proposisjon, melding eller utgreiing er lagd

fram for Stortinget.

- Vedtaket gjev føringar for politikktutforminga på eit område, men føresett ikkje at regjeringa kjem tilbake og fremjar konkrete forslag til Stortinget. Departementet har forklart korleis dette vil verte følgt opp i politikken framover. Eksempel på slike vedtak kan vere at eit område skal styrkast eller at særlege høve skal ivaretakast i politikktutforminga, der oppfølginga vil kunne gå over mange år. Det er her naturleg at den vidare orienteringa til Stortinget skjer i den ordinære omtalen av politikkområdet i dei årlege budsjetta og andre dokument.
- Vedtaket er oppheva eller omgjort ved eit nytt vedtak i Stortinget. Dette gjeld òg tilfelle der Stortinget har fatta lovvedtak eller budsjettvedtak som må forståast slik at stortingsfleirtalet ikkje lenger meiner at det aktuelle oppmodingsvedtaket skal følgjast opp vidare. Dersom regjeringa foreslår slikt vedtak, må det gå klart fram i proposisjonen at det skal sjåast i samanheng med oppmodingsvedtaket.
- Vedtaket vert foreslått oppheva ved vedtak i Prop. 1 S (2023–2024).

Rapporteringa på vedtaket skal fortsetje i følgjande tilfelle (Nei):

- Departementet har enno ikkje bestemt korleis det skal følgje opp vedtaket og vil kome tilbake til Stortinget om dette seinare.
- Vedtaket syner at regjeringa skal levere ein proposisjon, stortingsmelding, sak, utgreiing el. til Stortinget som ikkje enno er levert.
- Departementet vil kome tilbake til oppfølginga av vedtaket i ei melding eller proposisjon el. som vert lagt fram seinare.

(iii) Om omtale av oppfølging av vedtaka

Under tabellen skal det følgje ein kort omtale av alle oppmodings- og utgreiingsvedtak og departementet si oppfølging av desse. Sett opp vedtaka i stigande nummerrekkefølge, inndelt etter ulike stortingslesjonar. Omtalen av det einkilde vedtaket skal være kort, men innehalde dei naudsynte opplysningane til at Stortinget vert informert om hovudtrekka i oppfølginga frå departementet.

Omtalen av vedtaket skal innehalde følgjande informasjon:

- Overskrift (i tråd med stikkord brukt i oversiktstabellen).
- Vedtaksnummer og vedtaksdato.
- Tekst i oppmodingsvedtaket.
- I kva samanheng oppmodingsvedtaket er foreslått og kva stortingsdokument som ligg til grunn for vedtaket.
- Ei forklaring på korleis oppfølginga er eller vil verte gjort. Det må gå klart fram om vedtaket etter departementet si meining er følgt opp, eller om det er behov for ytterlegare oppfølging, som f.eks. «Oppmodingsvedtaket er ivareteke gjennom Stortinget sitt vedtak ved behandlinga av Prop. 46 L (2014–2015), jf. Innst. 331 L (2014–2015)» eller «departementet legg til grunn at oppmodingsvedtaket er følgt opp gjennom vurderinga under kap. xx.». Dersom vedtaket ikkje er følgt opp enno, skal det gå fram korleis dette vil skje. Omtalen av oppfølginga bør då som utgangspunktet ikkje overstige 4–5 setningar.
- Dersom det tidlegare er gjeve ein omtale av oppfølginga av vedtaket til Stortinget, skal departementet kort omtale eventuelle relevante kommentarar frå stortingsfleirtalet ved siste handsaming, og korleis desse vil verte følgde opp. Som hovudregel er det synet til den aktuelle stortingskomiteen i komitéinnstillinga som skal refererast, så framt fleirtalet i komiteen representerer eit fleirtal på Stortinget.
- I nokre tilfelle er vedtaka delte opp i fleire vedtakspunkt. I så tilfelle skal kvart vedtakspunkt ha sin eigen omtale. Omtalen kan i kvart tilfelle vere heilt kort og vise til andre

vedtak. Kravet til overskrift, referansar mv. gjeld likevel for kvart punkt.

Sjølv om det normalt er eit stort handlingsrom for korleis følgje opp Stortinget sine intensjonar med eit oppmodingsvedtak, kan det vere tilfelle der regjeringa likevel av ulike årsaker meiner at Stortinget bør gjere om vedtaket. Det kan i så fall vere naudsynt med eit opphevingsvedtak. Dette kan formulerast som følgjer: «Vedtak nr. 52, 14. juni 2017 vert oppheva.» Dersom det er fleire vedtak under same departement, kan ein foreslå desse oppheva med eit slikt vedtak: «Vedtaka nr. 52, 14. juni 2017, nr. 46, 14. juni 2017 og nr. 386, 15. juni 2017 vert oppheva.». Dersom det vert foreslått eit samlevedtak, må likevel departementet grunnkje vedtaket særskild for kvart oppmodingsvedtak under omtalen av oppfølginga av dei einskilde vedtaka. Nytt i utgangspunktet berre opphevingsvedtak i dei tilfella der andre handlingsalternativ er uttømte og Stortinget peiker på behovet for slikt vedtak. Inkluder vedtaket i forslag til vedtak avslutningsvis i proposisjonen.

Statsministerens kontor vil som normalt i juni sende ut ein oversikt over alle vedtak fatta i inneverande stortings sesjon.

Omtale av lønsvilkåra o.a. til leiarar i heileigde statlege verksemdar

I del III av fagproposisjonane skal departementa ta med følgjande opplysningar om lønsvilkåra til leiarane i dei heileigde statlege verksemdene:

- samla utgifter til løn, pensjonsforpliktingar og anna godtgjersle til dagleg leiar
- arten og omfanget av forpliktingar til dagleg leiar ved oppseiing eller endring av tilsetjingsvilkår
- avtaler om bonus, utdeling av overskot og liknande til fordel for dagleg leiar

Omtale av folkerettslege avtaler med avgrensa budsjettkonsekvensar

I samband med at staten inngår nye folkerettslege avtaler, inkludert innlemming av EØS-rettsakter, må det i nokre tilfelle vurderast behov for å innhente Stortingets samtykke etter Grunnloven § 26 andre ledd berre fordi ei folkerettsleg avtale vil gjere det naudsynt med eit budsjettvedtak. Ein foreslår her å gjere det tydeleg når dette er naudsynt. Grunnloven § 26 andre ledd stiller krav om Stortingets samtykke ved inngåing av folkerettslege avtaler som er av «særleg stor viktighet», og for alle folkerettslege avtaler som «nødvendiggjør en ny lov eller stortingsbeslutning». «Stortingsbeslutning» vil i praksis bety løyvingssvedtak.

Dersom inngåing av nye folkerettslege avtaler berre medfører avgrensa årlege økonomiske og administrative konsekvensar, skal det normalt ikkje innhentast Stortingets samtykke berre av budsjettomsyn. Dette fordi det vil vere upraktisk å innhente den type fullmakter for mange kurante avtaler som gjeld drifta i statlege verksemdar og som kan dekkjast innanfor eit uendra løyvingssnivå på vedkommande budsjettpostar utover budsjettåret. I slike tilfelle skal departementet i samband med dei aktuelle budsjettpostane i fagproposisjonen omtale generelt opplegget for inngåing og gjennomføring av avtalene og at årlege utgifter knytt til den/dei inngåtte avtalen(e) er avgrensa og vert dekte over postane.

Følgjande tekst kan vere eit utgangspunkt for den årlege omtalen i budsjettproposisjonane:

«Løyvingssforslaget på posten dekkjer mellom anna utgifter til xxx (t.d. kontingent, investering, saksbehandling, mv.) i tilknytning til [folkerettslege avtaler]. Avtalen(e) sine budsjettmessige konsekvensar kan enten vere lagt fram for Stortinget etter Grunnloven § 26 andre ledd i eigen Prop. S eller Prop. LS eller dette har ikkje vorte gjort fordi det elles ikkje ville vore naudsynt med handsaming etter § 26 og det er vurdert at dei årlege økonomiske og administrative kostnadane ved avtale(e) er avgrensa og kan handsamast ved prioritering innanfor eit uendra løyvingssnivå på budsjettposten utover budsjettåret.»

Direkte årlege betalingsforplikingar (for eksempel kontingentar mv.) kan reknast for å vere avgrensa viss dei er under 200 000 kroner per år, i tråd med den praksisen som har etablert seg over tid for desse sakene. For høgare årlege direkte betalingsforplikingar enn 200 000 kroner per år kan det eventuelt visast til tilsegnfullmakt som heimel for å pådra betalingsforplikingane.

Indirekte kostnader til saksbehandling mv. kan reknast for å vere avgrensa viss det ikkje er vesentlege meirkostnadar samanlikna med dagens kostnadsnivå på saksområdet. Meirkostnadane må likevel utgjere ein mindre del av løyvingsnivået på dei aktuelle budsjettpostane, og skal i utgangspunktet kunne skalerast ned ved behov og dekkjast ved omprioriteringar innanfor vedkomande verksemd sine relevante budsjettpostar innanfor uendra løyvingsnivå. Handsaminga kan sjåast i samanheng med fullmakta til forvaltinga etter løyvingsreglementet § 6 andre ledd, jf. kgl. res. av 2. desember 2005 og Finansdepartementets rundskriv R-110 punkt 2.3, om høve til å inngå visse avtaler som gjeld den ordinære drifta av statlege verksemdar utover budsjettåret.

Dersom det ikkje føreligg tilsegnfullmakt og meirkostnadene utover budsjettåret er høgare enn angitt ovanfor, må det innhentast Stortingets samtykke til inngåing av folkerettslege avtaler etter Grunnloven § 26 andre ledd ettersom avtalen då gjer det naudsynt med eit budsjettvedtak. Finansdepartementet legg opp til å orientere Stortinget om dette opplegget i Gul bok for 2024-budsjettet.

7.3 Fagproposisjonane – teknisk direktiv

7.3.1 Forslag til vedtak

Forslag til vedtak om løyvingar i fagproposisjonane må vere i samsvar med det manuskriptet som er godkjent til forslag til vedtak i Gul bok, med den same fordelinga på kapittel og post. Departementa må kontrollere både kronetal, stikkord og nemning på kapittel og post. I ein fagproposisjon som er skriven på nynorsk, må nemning og stikkord vere på nynorsk.

Innlei forslag til vedtak med "I" (romartal). Departementa skal fordele løyvingar på utgifter og inntekter gruppert kvar for seg. Sjå retningslinjene i rettleiinga Om statsråd frå Statsministerens kontor.

Romartal II og seinare nummer gjeld forslag om fullmakt til å tinge utstyr, til å gje tilsegn om statstilskot, om statsgaranti og eventuelle andre romartalsvedtak. Ein må formulere desse forslaga i samsvar med det som vert førte opp i Gul bok. I vedlegg til fagproposisjonane skal departementa også ta inn ei oppstilling over romartalsvedtak som er gjevne utan tidsavgrensing, jf. omtale under pkt. 4.4.

7.3.2 Tabellar i innleiinga

I innleiinga skal det vere minst to standardtabellar:

1. utgifter spesifiserte på programkategori og utgiftskapittel, med tal for 2022, 2023 og 2024, og utrekning av prosentvis endring frå 2023 til 2024.
2. tilsvarande tabell for inntekter.

7.3.3 Kapittelrekkjefølgje

I teksten skal ein omtale kapittel i nummerrekkjefølgje på utgiftskapittel innanfor kvar

programkategori. Omtal statens forvaltingsbedrifter og statsbankane under den programkategorien der dei høyrer heime. Omtal inntektskapittel som heng saman med eit utgiftskapittel, rett etter dette utgiftskapittelet.

7.3.4 Rekneskapstal for 2022 og løyving for 2023

I postoppstillinga under kvart kapittel skal det vere tre kolonnar: rekneskapstal for 2022, løyving for 2023 og forslaget for 2024. Som løyving for 2023 skal ein nytte saldert budsjett. Dersom det er vedteke store endringar jamført med saldert budsjett, må ein kommentere dette.

Ein set opp tal for inntektskapitla på den same måten som for rekneskapen for 2022 og løyvinga for 2023. Sjølv om ein budsjetterer med null i inntekt for 2024 (kombinert med meirinntektsfullmakt) er det viktig å ta med alle inntektspostar i posttabellen, slik at ein får fram rekneskapstala. Dersom det er oppretta inntektskapittel fyrst i løpet av 2023, slik at det verken ligg tidlegare rekneskapstal eller løyving for 2023 i saldert budsjett, bør ein likevel nemne inntektskapittelet kort i kommentarane.

7.3.5 Tabellar for underspesifikasjon

Det er ikkje krav til nærare underspesifikasjon av driftspostane. For driftspostane og andre postar må departementet i kvart tilfelle vurdere om ein skal nytte underspesifikasjon for å få fram dei prioriteringane som Stortinget og regjeringa har gjort.

Til løyvingsrekneskapen skal departementa i tillegg til kapittel/post rapportere artskonto etter standard kontoplan, jf. rundskriv R-102 som Finansdepartementet har fastsett. Når det vert sette opp tabellar med underspesifikasjon, skal ein òg spesifisere rekneskapstal for 2022 etter same underspesifikasjon.

8 BUDSJETTFORSLAG SOM HAR VERKNAD FOR KOMMUNAR OG FYLKESKOMMUNAR

Det er viktig at kommunar og fylkeskommunar får nok tid til å gjennomføre tiltak som følgjer av forslag i budsjettproposisjonen. Vi ber kvart departement om å melde slike budsjettforslag til kommunar/fylkeskommunar så snart budsjettproposisjonen er lagt fram for Stortinget.

Departementet kan om naudsynt gje opplysningar til statsforvaltarar før Prop. 1 S er levert til Stortinget. I slike tilfelle må departementet gjere merksam på at opplysningane er fortrulege.

9 OVERSLAG OVER BEHOV FOR Å ENDRE LØYVINGANE I ANDRE HALVÅR FOR 2023-BUDSJETTET

For å få ei best mogeleg oversikt over budsjettsituasjonen for andre halvår 2023 i samanheng med at statsbudsjettet for 2024 vert lagt fram, skal det vere ei ekstra innrapportering til Finansdepartementet om strengt naudsynte løyvingsendringar i andre halvår 2023. Vi ber difor kvart departement om å utarbeide overslag for områda sine.

Fyrst seinare i terminen kan ein ta endeleg stilling til kva forslag som skal leggjast fram for Stortinget. Innrapporteringa vert avslutta i midten av oktober med sikte på felles regjeringshandsaming i midten av november. Vi er difor klar over at overslaga må vere nokså grove, og at dei seinare kan verte korrigererte.

Overslaga må sendast til Finansdepartementet innan 31. juli 2023.

10 RETNINGSLINJER FOR OFFENTLEG INFORMASJON OM BUDSJETTSAKER

Offentleglova § 22 første punktum gjev som tidlegare høve til å gjere unntak for innsyn i dokument som er utarbeidd av eit departement, og som gjeld statlege budsjettsaker. Eksempel på slike dokument er

- forslag til løyvingar og anna budsjettmateriale som vert sendt frå departementa og Statsministerens kontor til Finansdepartementet
- utgreiingar, notat, brev med vidare som er utarbeidd av eit departement eller Statsministerens kontor og som gjeld statlege budsjettsaker
- departementa og Statsministerens kontor sine forslag om overskridingar og løyvingsendringar innanfor gjeldande budsjettår og Finansdepartementet sine avgjersler i slike saker

Det kan ikkje gjerast unntak frå innsyn etter offentleglova § 22 første punktum for budsjettforslag som eit departement har motteke frå underliggende verksemdar eller frå kommunar eller private. Dette følgjer av at desse budsjett dokumenta ikkje er utarbeidd av eit departement. Etter offentleglova § 22 andre punktum er det høve til å gjere unntak frå innsyn for opplysningar om førebels budsjetttrammor, fastsett av regjering eller departement, i dokument frå underliggende organ eller etat, frå Det kongelige hoff, Domstolsadministrasjonen og Sametinget. Her er det berre sjølv opplysningane om dei førebelse budsjetttrammene som det kan gjerast unntak for, ikkje resten av dokumentet.

Ei rekkje av dei statlege budsjett dokumenta som det kan gjerast unntak frå innsyn for etter offentleglova § 22, kan det òg gjerast unntak for etter andre føresegner i lova. Dette gjeld til dømes § 14 første ledd om unntak for organinterne dokument eller § 15 første ledd om unntak for dokument som eit departement har innhenta frå eit anna departement eller eit underordna organ. Desse unntaka vert ikkje nærare omtalte her.

Etter offentleglova § 29 første ledd skal det organet som mottek eit krav om innsyn, gjere ei konkret og sjølvstendig vurdering av kravet. Dette gjeld uansett om dokumentet er utarbeidd av organet sjølv eller av eit anna organ. Organet må vurdere både om det finns heimel for å nekte innsyn i eit dokument eller opplysningar i dokumentet, og om det i slike høve likevel bør gjevast heilt eller delvis innsyn etter regelen om meirinnsyn, jf. offentleglova § 11.

Det er viktig at departementa tek omsyn til regjeringa sitt behov for å kunne halde fortruleg kva for vurderingar som vert gjort i løpet av ein budsjettprosess når dei vurderer om dei skal gje meirinnsyn i dokument eller opplysningar. Dette er bakgrunnen for at det i Ot.prp. nr. 102 (2004–2005) Om lov om rett til innsyn i dokument i offentleg verksemd (offentleglova) vart lagt til grunn at behovet for å gjere unntak for dokument og opplysningar som er omfatta av offentleglova § 22, som regel vil gjera seg gjeldande, jf. s. 95 første spalte.

Med helsing

Colin Forthun e.f.
avdelingsdirektør

Johanne Butenschøn
fagsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har difor ikkje handskrivne signaturar